

Den tragiske beretning om to kartoffeltyskere, der faldt i krigen i 1864

Af Inger Merstrand

Den 18. april 1864 oprandt den nye dag som en smuk og solfyldt forårmorgen. Men ved skanserne ved Dybbøl blev solen skjult af en tæt dis af krudtrøg. Fra kl. 4 om morgenen og indtil kl. 10 om formiddagen havde alle prøjsernes 102 kanoner uafbrudt åbnet ild. Kl. 10 blev der et øjeblik stilhed. Så stormede prøjserne, og i løbet af 10 minutter havde de erobret de første to skanser, revet Dannebrog ned og i stedet plantet den prøjsiske fane på de sønderskudte brystværn. Et stort antal soldater mistede livet under kampene eller døde senere af deres skudsår. Blandt de mange danske navne på tabslisterne skiller navnene **Daniel Bräuner** og **Philip Winkler** sig ud.

Faldne i krigen 1864

Daniel Breuner fra Frederikshede

Menig nr. 155, 9. Infanteri-Regiment, 8. Kompagni

Død 23. april 1864, Flensborg Lazaret (Såret den 18. april og fangen)

Begravet 29. april 1864, Flensborg Kirkegaard (indført i Frederiks Kirkebog 29. november 1864 (opslag nr. 148))

Philip Frederik Winkler fra Frederikshede

Menig nr. 114, 20. Infanteri-Regiment, 6. Kompagni

Død 25. april 1864, Københavns Lazaret (Såret den 18. april)

Begravet 30. april 1864, Garnisonskirkegaard

Fra oversigten over faldne i krigen 1864 (www.danishfamilysearch.dk).

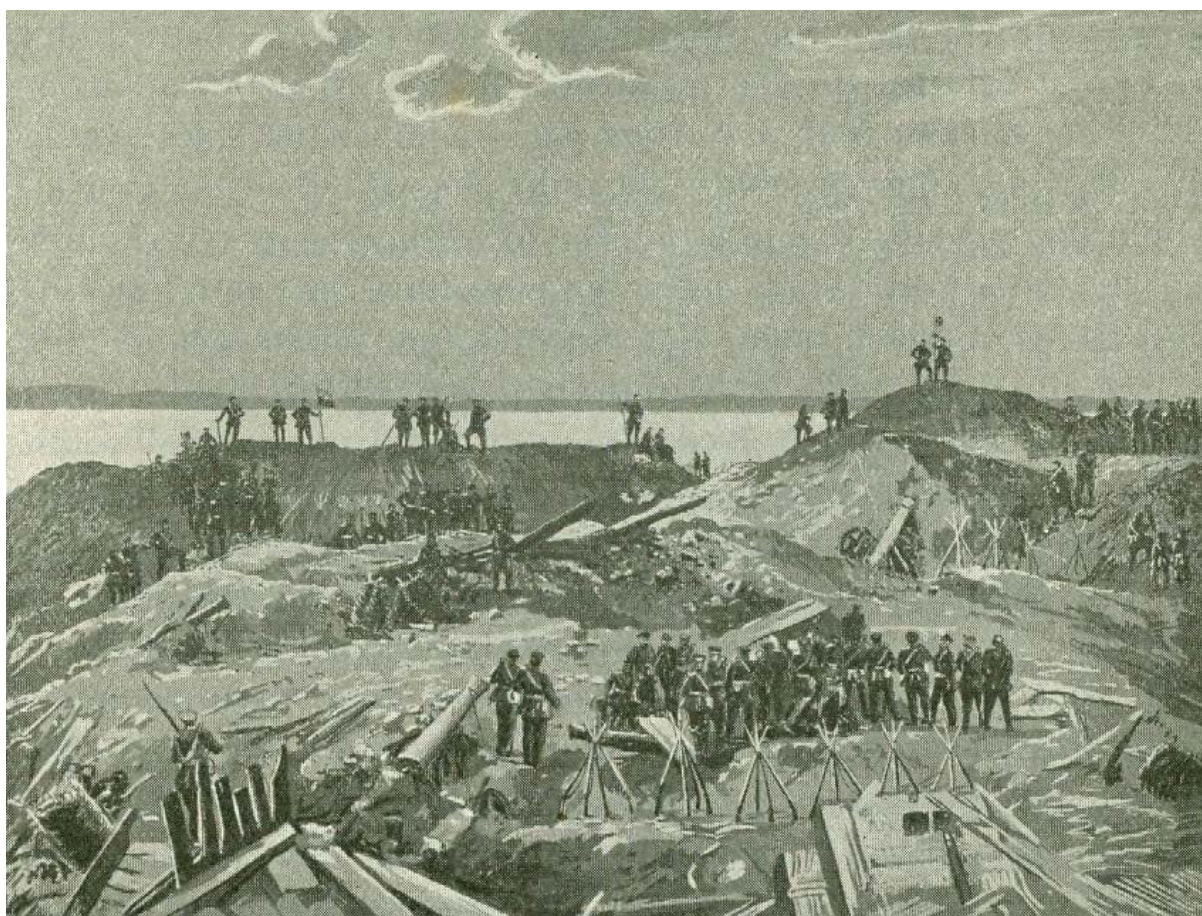
Daniel og Philip var efterkommere af de tyske kolonister, som indvandrede til Alheden i 1759. Begge blev født i Frederikshede (nu Havredal) i 1833, gik i samme tyske skole og blev konfirmeret samme dag i Frederiks kirke i 1848. Og selv om det dengang var ca. 90 år siden, at kolonisterne indvandrede fra Tyskland, var Frederikshede dog stadig en tysk by, hvor der blev talt tysk i hjemmene og præket på tysk i kirken.

Flere lighedspunkter, men også store forskelle på de to kartoffeltyskeres liv

Selv om Daniel og Philips opvækst havde mange lighedspunkter, formede deres liv sig dog meget forskelligt, indtil de begge døde i april 1864 i krigen mod det land, deres forfædre kom fra, og hvis sprog de selv havde talt som børn. Måske med en lidt anden dialekt, men dog det samme sprog.

Daniel var et såkaldt uægte barn. Søn af den ugifte Anne Marie Märker og en gift gårdmand ved navn Johan Georg Bräuner. Mor og søn boede hos morfaren, indtil hun i 1837 blev gift med muremesteren Johannes Jung. Daniel blev først gift som 28-årig. Han står opført som husmand i Frederikshede i kirkebogen, da han blev viet i Ørre kirke til den 13 år ældre Mette Johanne Jørgensdatter fra Kølvrå. De fik kun ét barn, en datter, der var knap et år, da hendes far blev indkaldt som forstærkningsmand i januar 1864.

Philip var gårdmandssøn. Han blev gift allerede som knap 21-årig med den 6 år ældre Christine Wistesen, og ægteparret flyttede ind i en nybygget ejendom (i dag Johs. Jensensvej 26) på faderens jord. De kunne dog ikke klare dagen og vejen, og ejendommen gik på tvangsauktion i 1858. Derefter var de nødt til at flytte efter, hvor der var arbejde at få og boede først til leje ved Frisenborg Gods og senere ved hovedgården Christianslund i Ørum sogn ved Randers. Da Philip blev indkaldt til forstærkningen, blev Christine alene med deres 5 børn i alderen 8 mdr. til 9 år. Januar var meget kold med hård frost, og det har uden tvivl været svært for den fattige familie at holde sulten og kulden fra døren. Oven i købet stødte der sygdom til, og i løbet af få dage døde 3 af børnene først i februar omkring samme tidspunkt, som deres far var med i tilbagetoget fra Dannevirke.

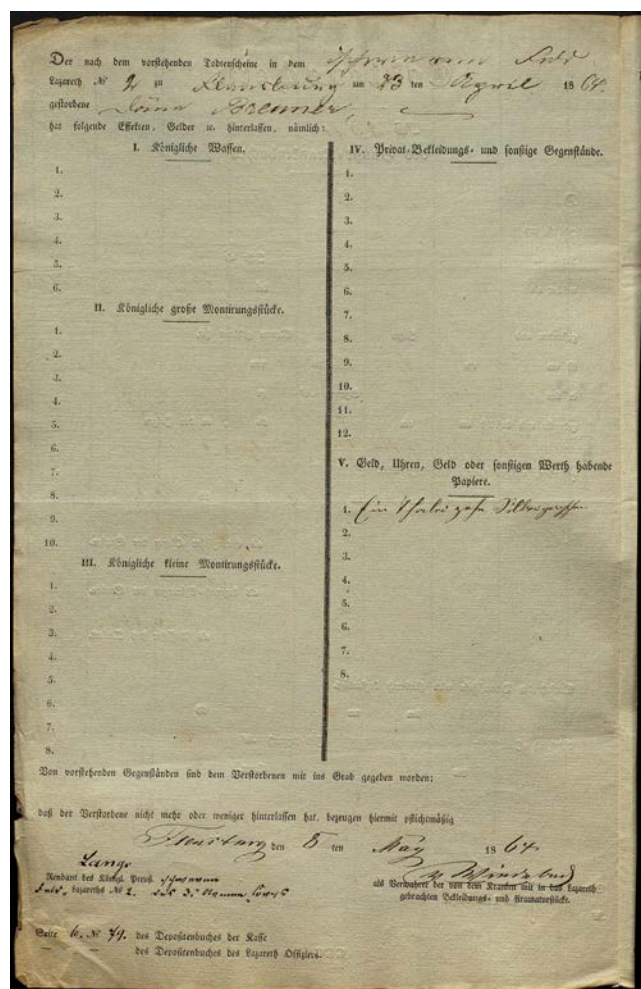
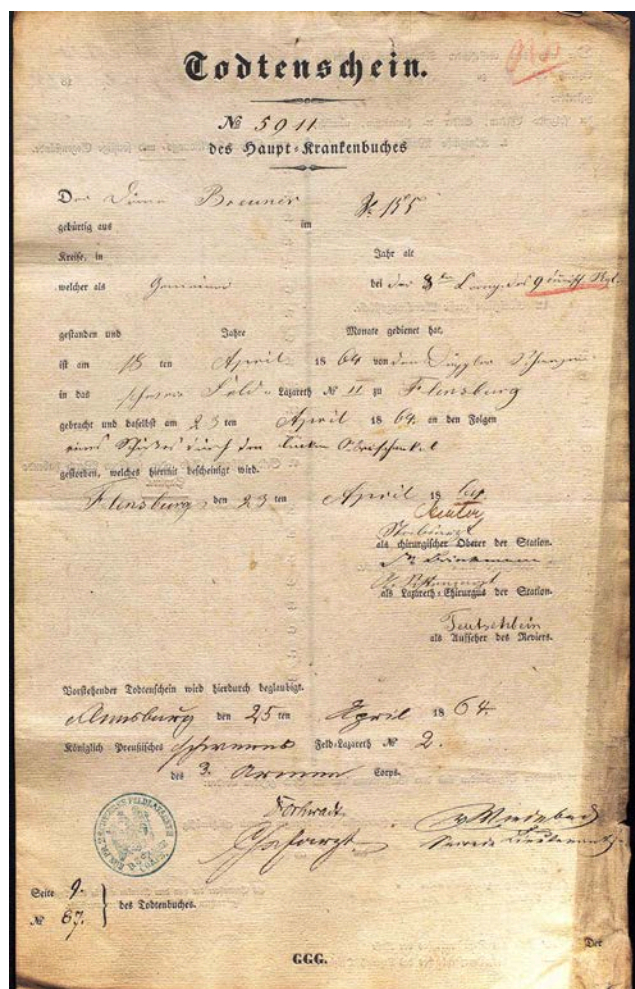

Sammenskudte skanser ved Dybbøl efter slaget den 18. april (fotograferet af sejrherrene).

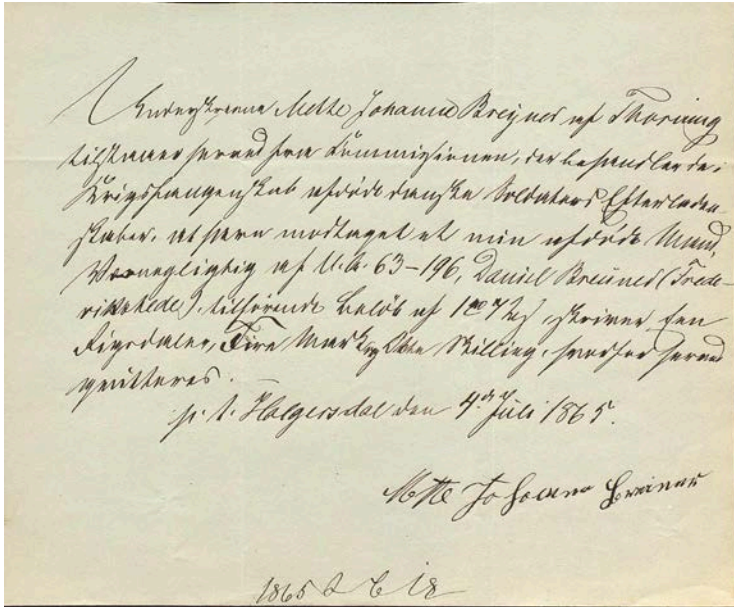
Philip var gårdmandssøn. Han blev gift allerede som knap 21-årig med den 6 år ældre Christine Wistesen, og ægteparret flyttede ind i en nybygget ejendom på faderens jord. De kunne dog ikke klare dagen og vejen, og ejendommen gik på tvangsauktion i 1858. Derefter var de nødt til at flytte efter, hvor der var arbejde at få og boede først til leje ved Frisenborg Gods og senere ved hovedgården Christianslund i Ørum sogn ved Randers. Da Philip blev indkaldt til forstærkningen, blev Christine alene med deres 5 børn i alderen 8 mdr. til 9 år. Januar var meget kold med hård frost, og det har uden tvivl været svært for den fattige familie at holde sulten og kulden fra døren. Oven i købet stødte der sygdom til, og i løbet af få dage døde 3 af børnene først i februar omkring samme tidspunkt, som deres far var med i tilbagetoget fra Dannevirke.

For det danske folk følte det som en stor skam, at Danmark havde mistet Dannevirke, og ingen havde forestillet sig, at også Dybbøl ville blive tabt. Det skete som bekendt alligevel efter danskernes nederlag den 18. april, hvor både Philip og Daniel blev alvorligt sårede. Philip blev sammen med andre sårede soldater transporteret til Københavns Lazaret, men døde den 25. april og blev begravet på Garnisonskirkegården. Daniel derimod blev taget til fange af prøjserne og indlagt på lazarettet i Flensborg. Her døde han den 23. april og blev begravet på Flensborg kirkegård. Chefen for regimentet orienterede sognepræsten i Frederiks i september, og dødsfaldet blev indført i kirkebogen den 29. november. Det var ellers undtagelsen, at de faldne soldater blev indført i kirkebogen ved den kirke, de og deres familie hørte under. De efterladte fik som regel besked gennem pårørende til andre soldater, der havde kendt den faldne og skrev hjem, at nu var den eller den faldet.

Daniels kone giftede sig aldrig igen, men levede af sin pension. Philips kone derimod blev gift med en svensk arbejdsmand, der arbejdede på Christianslund. Hendes og Philips søn, Viste Winkler, blev smed i Thorning og døde i 1943. Han blev begravet i Vinderslev, og der er stadig efterkommere af familien på egnen.

Af Daniel Breuners tyske dødsattest fremgår det, at han døde på det tyske lazaret i Flensborg som følge af et skudsår igennem venstre lår (fra forfatteren Magne Lund).

Oversættelse af Mette Johanne Breuners kvittering for sin mands efterladte penge.

Underskrevne Mette Johanne Breyner af Thorning tilstår herved for Kommissionen, der behandler de i krigsfangenskab afdøde danske soldaters efterladenskaber, at have modtaget et min afdøde mand, værnepligtig af V.A. 63-196, Daniel Breuner (Frederikshede), tilhørende beløb af 1 rdl. 4. mark 7. sk., skriver en rigsdaler, fire mark og otte Skilling, hvorfor herved kvitteres.

p.t. Holgersdal 4. juli 1865

Mette Johanne Breuner

(Oversættelse: Magne Lund)

Nedenunder ses et maleri af 8. brigade under fremrykning 18.4.1864. Philip tjente i 20. regiment 6. kompagni og Daniel i 9. regiment 8. kompagni, der begge hørte under 8. brigade. Deres kompagnier var med i et helt modigt og velbeskrevet angreb mod prøjserne, og Daniels kompagni var forrest under fremrykningen, som her er malet af V. Rosenstrand. Han deltog selv i angrebet og malede dette billede efter slaget. Da han var med i 20. regiment og derfor har brugt nogle af soldaterne herfra som modeller, kan Philip Vinkler rent teoretisk være en af dem, vi ser på maleriet. Kort efter slaget skrev en infanterist: "Så kom den da, den længe ventede storm, der har fejlet en tredjedel af vor lille hær bort - og vi har mistet Dybbøl, mistet det efter to timers kamp, trods 9. og 20. regiments helt modige angreb og opofrelse. Hvorledes det er gået ude i løbegravene og skanserne, ved vi ikke, men det har sikkert været forfærdeligt dér". Fra "De så det ske" af Lars Lindeberg).

